

Az ember szellemi képességeinek jogi szerepe

Büntetőjog

- Beszámítási képesség
- Vétőképesség
- Büntethetőség

Polgári jog

- **Jogképesség:** jogai, kötelezettségei lehetnek

Objektív, fogantatástól/élveszületéstől halálig

- **Cselekvőképesség**

Önállóan, érvényesen jognyilatkozatot tehet - felelősség

A cselekvőképesség

- **Életkortól függ**
- Cselekvőképtelen kiskorú 14. életéve betöltéséig
- Korlátozottan cselekvőképes kiskorú 14. életévtől 18. életév betöltéséig
- Teljesen cselekvőképes a nagykorú, aki 18. életévét betöltötte
- A nagykorú cselekvőképessége **gondnokság alá helyezéssel korlátozható**
- Részlegesen (ügycsoportok) és teljesen.
- Gondnokság alá helyezés nélkül **cselekvőképtelen állapot**: *az ügyei viteléhez szükséges belátási képessége teljesen hiányzik. Jognyilatkozatai semmisek.*

Az egészségügyi ellátások során releváns: a cselekvőképesség

Több szempontból:

- Hogyan tehetünk nyilatkozatokat az egészségügyi ellátás során
- Az egészségügyi vizsgálat a cselekvőképesség megállapítására irányul: gondnoksági perek
- A kórházi pszichiátriai kezeléssel kapcsolatos ügyek:

Az önkéntes gyógykezelés (gyermek, gondnokolt)

Az akarata ellenére történő pszichiátriai kezelések: sürgősségi gyógykezelés + kötelező + felülvizsgálatok

Az ügyek viteléhez szükséges belátási képesség

- **A cselekvőképesség tartalmi feltétele**
- **Fogalma:** képes a személyes és egzisztenciális érdekeinek felismerésére és annak megfelelő cselekvésre
- **Fokmérője:** az érintett személyes és egzisztenciális biztonsága
- **Konkrét személynél, konkrét körülmények között értelmezendő, de van minimum követelmény: BIZTONSÁG**

Az élet, testi épség, egészség szempontjából nem veszélyeztető emberi kapcsolatrendszer,

az egészség, testi épség biztonsága (relatív):

objektív körülményeinek biztonságos alakítása: megélhetés, lakhatás, rezsi, tartozás

A gyermekek pszichiátriai kezelése – kritikus pont

- **Az önkéntesség vizsgálata** – cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes
- A *szülő* dönt Eütv.197.§ és 16.§ (1)-(2) bek.,
Kivéve 197.§ (2) bekezdés (*ellenérdekűség*) - gyámhatóság
- az *ítélőképessége* birtokában lévő 14. életévét betöltött gyermeket meg kell hallgatni Eütv.16.§ (5), a 16. életévét betöltött írásban nyilatkozhat 16.§ (6) bek.
- A beleegyező nyilatkozat érvényességét és a gyógykezelés indokoltságát a *bíróság hivatalból* vizsgálja
- **A szülői felügyelet** kérdésének tisztázása (okirat) – melyik szülő a törvényes képviselő? (Eü. ellátással öf. jogok tekintetében lehet spec.)
- **Eütv. 199.§** - a törvényes képviselő értesítése, felvételi kórlapban!

A gondnokoltak pszichiátriai kezelése – kritikus pont

- A gondnokság tényének, tartalmának feltárása – Eü. ellátással öf. jogok!
- Az önkéntesség vizsgálata – mint a gyermeknél
- Az ideiglenes és a végleges önkéntes gyógykezelés Eütv. 197. § (10) bek.
- A sürgősségi gyógykezelés speciális eljárási szabályai – értesítés, törvényes képviselő, fellebbezési jog, hatályon kívül helyezés.
- ***Eütv.198.§ (1) bekezdés – a 30, illetve 60 napon belüli kötelező felülvizsgálat!***
- *(csak akkor van kötelező felülvizsgálat, ha az ellen a beteg nem tiltakozott.*
- *a nyomtatványok kora)*

Mit vár a bíró a pszichiátriai ügyekben a szakorvostól, szakértőtől

- Egyszerű a jogi elvárás:
- Konkrét indokolás (közvetlen veszélyeztetés, veszélyeztetés)
2 tényállásra (beszállítás, bent tartás)
- A beteg az ügyeinek vitelére képes-e - megítélhetőségére határozott vélemény??
Eütv.201.§ (7) bek.

Jogi elvárások a szakorvostól -szakértőtől gondnoksági perekben

- A keresetlevél alapját képező szakorvosi vélemény részletesen indokolt legyen
- *(ideiglenes gondnokrendelést, szociális intézményben elhelyezést alapoznak rá)*
- *Mentális zavar, betegség – nem alapoz meg gondnokság alá helyezést*
- *Gyógykezelés szükségessége nem alapoz meg gondnokság alá helyezést*
- *Időskori szellemi, fizikai hanyatlás nem alapozza meg – méltósággal megöregedés*
- ***Mentális betegsége miatt nem képes élete önálló, biztonságos irányítására***
- ***Szociális, személyi, egzisztenciális veszélyt jelent saját maga számára***
- ***Mindez konkrétan miben nyilvánul meg – a mindennapi élet tevékenységei körében milyen funkciót, hogyan érint hátrányosan (ügycsoportok)***

Jogi elvárások a szakorvostól - szakértőtől gondnoksági perekben – II.

- Az ügycsoportok meghatározása, jogi indokolása a bíró feladata!
- A szakvélemény tartalmában jelentős különbség: primer gondnokság alá helyezés vagy felülvizsgálat, megszüntetés
- Utóbbi 2 esetben a változást kell bizonyítani (pozitív vagy negatív)
- Akkor is, ha a bíró rosszul teszi fel a kérdést
- **Szakértői vizsgálat módszere:** a szakértő választja meg, de ki kellene térni rá a szakvéleményben
- **A bíró igénye:** a megalapozottság! Az anamnézis és a záró következtetés összhangja

Gondnokság alá helyezés nélküli cselekvőképtelenség

- A leggyakoribb a pszichiátriai kezelések során
- Állandó állapot vagy a betegség miatt átmeneti helyzet
- A jognyilatkozati semmisek!
- Érdekeik védelme: ügygondnok a pszichiátriai ügyekben
- Ügygondnok és ideiglenes gondnok a gondnoksági perekben
- Biztonsági megoldás: a gyámhatóság haladéktalan értesítése + bírói szemlére jelentés
- Eütv.17.§ (1) bek.